

Zadeva C-689/20**Povzetek predloga za sprejetje predhodne odločbe v skladu s členom 98(1)
Poslovnika Sodišča****Datum vložitve:**

18. december 2020

Predložitveno sodišče:

Sofijski rayonen sad (Bolgarija) (okrožno sodišče v Sofiji)

Datum predložitvene odločbe:

18. december 2020

Tožeča stranka:

„Banka DSK“ EAD

Tožena stranka:

RP

Predmet postopka v glavni stvari

Tožba banke za plačilo preostalega zneska predčasno v plačilo zapadle glavnice in nastalih obresti iz potrošniške kreditne pogodbe. Tožeča stranka zahteva plačilo neplačanih mesečnih obrokov v spremenljivi višini za obdobje od 24. oktobra 2016 do 24. oktobra 2017 in preostalo glavnico do zadnjega roka odplačila (9. marec 2019), ki je predčasno zapadla v plačilo, v skupni višini 4105,27 leva (BGN) (okoli 2100 EUR); pogodbenih obresti za obdobje od 24. septembra 2016 do 9. novembra 2017 v višini 668,93 leva (BGN) (okoli 340 EUR) ter zakonskih zamudnih obresti v višini 84,06 leva (BGN).

Predmet in pravna podlaga predloga za sprejetje predhodne odločbe

Višina obrestne mere, ki jo v okviru potrošniške kreditne pogodbe določi banka, ki daje kredit, je odvisna od tega, ali je potrošnik z isto banko sklenil pogodbo o s tem povezanih plačilnih storitvah (v nadaljevanju: pomožne storitve). Po mnenju predložitvenega sodišča nastanejo zaradi tega pri uporabi vrste nacionalnih predpisov o neloyalni konkurenci glede te pogodbe nejasnosti. Postavi se več

sklopov vprašanj, in sicer ali je mogoče določene prakse odobritve potrošniških kreditov v povezavi z ugodnejšimi obrestnimi merami, ki jih banka nudi ob koriščenju drugih pomožnih storitev, ki so vezane na odobritev potrošniškega kredita, šteti kot „nepošten“ v smislu Direktive 2005/29 o nepoštenih poslovnih praksah, če je te prakse treba oceniti kot nepošteno pogoje v potrošniških pogodbah v smislu Direktive 93/13 in ali je zadoščeno zahtevam po informacijah v skladu z Direktivo 2008/48 o potrošniških kreditnih pogodbah.

Vprašanja za predhodno odločanje

Predložitveno sodišče v predhodno odločanje predloži ta vprašanja:

„1. Ali je treba člen 3(1) Direktive 93/13/EGS v povezavi s točko 1(e) in (f) iz Priloge k tej direktivi ter člen 15(2) in (3) Listine Evropske unije o temeljnih pravicah razlagati tako, da pogoji, v nasprotju z zahtevo dobre vere, povzročijo nastanek dolžnosti, ki so v škodo potrošnika, če potrošnikove stroške po kreditni pogodbi bistveno zvišajo, če potrošnik svoje plače mesečno ne nakazuje [na bančni račun] pri banki, ki daje kredit, če upoštevamo, da je v skladu s pogodbenimi pogoji dolžan dovoliti zastavno pravico na svoji terjatvi iz naslova plače, neodvisno od tega, kako in v kateri državi prejema svojo plačo?

2. Če je odgovor na prvo vprašanje nikalen, ali je treba člen 3(1) Direktive 93/13/EGS v povezavi s točko 1(e) in (f) v Prilogi k tej direktivi razlagati tako, da pogoji, v nasprotju z zahtevo dobre vere, povzročijo dolžnosti v škodo potrošnika, če potrošnika zavezujejo, da svoje plače ne le nakaže [na bančni račun] pri ponudniku, ki daje kredit, temveč dejansko koristi tudi druge storitve ponudnika, ki daje kredit?

3. Če je odgovor na drugo vprašanje pritrdilen, po katerih merilih se mora nacionalno sodišče načeloma ravnati pri presoji nepoštenosti? Ali je treba upoštevati zlasti moč vezanosti predmeta kreditne pogodbe na pomožne storitve, ki jih mora potrošnik koristiti, število pomožnih storitev in nacionalno zakonodajo o omejitvah vezane prodaje?

4. Ali načelo s pravom Unije skladne razlage nacionalnega prava, kot je bilo določeno v točki 26 sodbe 14/83, von Colson, velja tudi za razlago nacionalnih predpisov, ki urejajo druga pravna področja (konkretno določbe o nelojalni konkurenci), ki pa so sorodna s pravno materijo pravnega akta Evropske unije, ki ga nacionalno sodišče uporablja v postopku, ki teče pred njim (v obravnavanem primeru Direktiva 93/13/EGS o nepoštenih pogojih v potrošniških pogodbah)?

5. Ali je treba člen 7(2) v povezavi s členom 6(1)(d) Direktive 2005/29/ES in člen 10(2)(f) Direktive 2008/48/ES razlagati tako, da je navedba nižje posojilne obrestne mere v glavni pogodbi o potrošniškem kreditu prepovedana, če je odobritev kredita po tej posojilni obrestni meri odvisna od pogojev, ki so določeni v prilogi k pogodbi? Ali je treba pri tem preizkusiti presojo način formulacije

pogojev za znižanje posojilne obrestne mere, odpravo takega znižanja ter sredstva, ki privedejo do ponovnega znižanja?

6. Ali treba člen 5(2)(b) Direktive 2005/29/ES razlagati tako, da je treba pri presojanju možnosti bistvenega vpliva ekonomskega obnašanja potrošnikov upoštevati tržni delež banke, ki daje potrošniške kredite, glede na potrebe potrošnikov, ki koristijo takšne izdelke?

7. Ali je treba člen 3(g) Direktive 2008/48/ES razlagati tako, da pomenijo stroški po pogodbah v povezavi s potrošniško kreditno pogodbo, pri katerih se ob njihovi izpolnitvi v skladu s potrošniško kreditno pogodbo zagotovi znižana obrestna mera, del efektivne letne obrestne mere za kredit in jih je treba zajeti v izračun kredita?

8. Ali je treba člen 3(g) Direktive 2008/48/ES v povezavi s členom 5 Direktive 93/13/EGS razlagati tako, da je treba pri neizpolnitvi dolžnosti iz pogodb v povezavi s kreditno pogodbo, ki ima za posledico zvišanje posojilne obrestne mere za kredit, tudi efektivno letno obrestno mero izračunati v skladu z višjo posojilno obrestno mero zaradi neizpolnitve?

9. Ali je treba člen 10(2)(g) Direktive 2008/48/ES razlagati tako, da se nepravilno navedbo efektivne letne obrestne mere v kreditni pogodbi med ponudnikom in potrošnikom kot kreditojemalcem šteje za manjkajoči podatek o efektivni letni obrestni meri v kreditni pogodbi in mora nacionalno sodišče uporabiti pravne posledice, ki so določene v nacionalnem pravu za manjkajoči podatek o efektivni letni obrestni meri v potrošniški kreditni pogodbi?

10. Ali je treba člen 22(4) Direktive 2008/48/ES razlagati tako, da je sankcija ničnosti potrošniške kreditne pogodbe, ki jo določi nacionalni zakonodajalec, v skladu s katero je treba vrniti le odobreno glavnico, sorazmerna, če potrošniška kreditna pogodba ne vsebuje točnega podatka o efektivni letni obrestni meri?“

Zakonodaja in sodna praksa Evropske unije

Člen 15(2) in (3) Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (UL C 202 iz leta 2016, str. 389).

Člen 3(1) in člen 5 Direktive Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nepoštenih pogojih v potrošniških pogodbah (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 2, str. 288) in točka 1(e) in (f) iz njene Priloge

Člen 7(2), člen 5(2)(b) in člen 6(1)(d) Direktive Evropskega parlamenta in Sveta 2005/29/ES z dne 11. maja 2005 o nepoštenih poslovnih praksah podjetij v razmerju do potrošnikov na notranjem trgu ter o spremembi Direktive Sveta 84/450/EGS, direktiv Evropskega parlamenta in Sveta 97/7/ES, 98/27/ES in 2002/65/ES ter Uredbe (ES) št. 2006/2004 Evropskega parlamenta in Sveta (Direktiva o nepoštenih poslovnih praksah) (UL L 149 iz leta 2005, str. 22).

Člen 3(g), člen 10(2)(f) in (g) in člen 22(4) Direktive 2008/48/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2008 o potrošniških kreditnih pogodbah in razveljavitvi Direktive Sveta 87/102/EGS (UL L 133 z dne 22. maja 2008, str. 66).

Sodba z dne 10. aprila 1984, von Colson, 14/83, EU:C:1984:153, točka 26.

Sodba z dne 15. marca 2012, Pereničová in Perenič, C- 453/10, EU:C:2012:144, točki 43 in 44.

Sodba z dne 9. novembra 2016, Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, točka 78.

Sodba z dne 19. septembra 2018, Bankia, C-109/17, EU:C:2018:735, točke od 48 do 50.

Sodba z dne 20. septembra 2018, EOS KSI Slovensko, C-448/17, EU:C:2018:745.

Sodba z dne 10. septembra 2020, A., C-738/19, EU:C:2020:687, točka 37.

Nacionalna zakonodaja

Predložitveno sodišče navaja vrsto nacionalnih predpisov, ki jih je mogoče uporabiti v postopku. Najpomembnejše se v svojih bistvenih delih glasijo:

Zakon za zadalzheniata i dogovorite (zakon o obligacijskih razmerjih in pogodbah)

Člen 149. Zaradi zavarovanja terjatve se lahko ustanovi zastavna pravica na [...] terjatvi [...].

Zakon za zashtita na potrebitelite (zakon o varstvu potrošnikov)

Člen 68c. Nepoštene poslovne prakse so prepovedane.

Člen 68d. (1) [...]

(4) Nepoštene so tudi zavajajoče in agresivne poslovne prakse [...].

Člen 68e. (1) Poslovna praksa je zavajajoča, če [...] bi utegnila zavajati povprečnega potrošnika, četudi so navedene informacije točne [...].

(2) Okoliščine iz odstavka 1 zajemajo informacije o:

[...]

4. ceni in načinu izračunavanja cene ali obstoja določene cenovne prednosti;

[...]

Člen 68f. (1) Poslovna praksa je prav tako zavajajoča, če [...] izpusti bistvene informacije [...].

(2) Prav tako je zavajajoča vsaka poslovna praksa, pri kateri prodajalec ali ponudnik [...] z zamolčanjem prikrije bistvene informacije [...] ali jih navede na nejasen način [...].

Člen 68h. Poslovna praksa se šteje za agresivno, če [...] z nadlegovanjem, prisilo, vključno [...] z nedopustnim vplivanjem, [...] dejansko ali morebiti bistveno spremeni svobodo izbire ali obnašanje povprečnega potrošnika.

Člen 68m. (1) Potrošnik ima pravico, da od pogodbe, ki je bila s prodajalcem ali ponudnikom sklenjena na podlagi nepošteno poslovne prakse, odstopi, pogodbo brez odpovednega roka odpove ali jo brez soglasja pogodbenega partnerja spremeni in zahteva odškodnino v skladu s splošnimi določbami [...].

Člen 143. Nepošten pogoj v pogodbi, ki je sklenjena s potrošnikom, je vsak dogovor, ki v nasprotju z zahtevo dobre vere v škodo potrošnika povzroči znatno neravnotežje v pogodbenih pravicah in dolžnostih prodajalca ali ponudnika in potrošnika, tako da:

[...]

9. od potrošnika zahteva pristanek na pogoje, za katere pred sklenitvijo pogodbe ni mogel vedeti;

12. [...] daje prodajalcu ali ponudniku pravico zvišati ceno, ne da bi imel potrošnik v tem primeru pravico odstopiti od pogodbe, če je končna cena v primerjavi s ceno, ki je bila dogovorjena ob sklenitvi pogodbe, previsoka;

[...]

18. določa podobne pogoje.“

Zakon za potrebitelskia kredit (zakon o potrošniških kreditih)

Člen 5. (1) Dajalec kredita daje pravočasno, preden se potrošnik s [...] potrošniško kreditno pogodbo zaveže, [...] informacije, ki jih potrošnik potrebuje, da lahko primerja različne ponudbe in sprejme utemeljeno odločitev o tem, ali bo sklenil potrošniško kreditno pogodbo.

(2) Informacije iz odstavka 1 se v skladu s Prilogo št. 2 sporoča na obrazcu ‚standardne informacije o evropskem [...]‘.

[...]

(4) Informacije iz odstavkov 1, 2 [...] ter Splošni poslovni pogoji se potrošniku na jasen in razumljiv način [...] dajo brezplačno, na papirju ali drugem trajnem nosilcu podatkov.

[...]

(7) Pri kreditni pogodbi s spremenljivo obrestno mero, za katero se uporabi referenčna obrestna mera, dajalec kredita [...] daje potrošniku v posebnem dokumentu informacije o označbi referenčne obrestne mere in imenu svojega administratorja ter o učinkih na potrošnika, ki so povezani z referenčno obrestno mero, ki se priloži k obrazcu ‚standardne informacije o evropskem [...]‘. Vse dodatne informacije, ki jih dajalec kredita [...] daje potrošniku, so prikazane v posebnem dokumentu, ki je priložen obrazcu iz odstavka 2.

[...]

Člen 10a. [...]

(4) Vrsta, višina in dejavnost, za katero se zahtevajo stroški in/ali provizije, morajo biti v potrošniški kreditni pogodbi določene jasno in točno.

Člen 11. (1) Potrošniška kreditna pogodba se sestavi v razumljivem jeziku in vsebuje:

[...]

9. posojilno obrestno mero za kredit, pogoje, ki urejajo uporabo posojilne obrestne mere, in indeks ali referenčno obrestno mero, ki se nanaša na začetno posojilno obrestno mero, kakor tudi obdobje, pogoje in postopke za spreminjanje posojilne obrestne mere; če se v različnih okoliščinah uporabljajo različne posojilne obrestne mere tudi zgoraj navedene informacije v zvezi z vsemi uporabljenimi obrestnimi merami;

9a. metodo za izračunavanje referenčne obrestne mere iz člena 33a;

10. efektivno letno obrestno mero in skupni znesek, ki ga mora plačati potrošnik [...];

11. pogoje za potrošnikovo vračilo kredita, vključno s preglednico odplačil z informacijami o [...] različnih neporavnanih zneskih, ki z namenom odplačila zapadejo z različnimi obrestnimi merami;

12. informacije o pravici potrošnika, če gre za odplačilo glavnice kreditne pogodbe z določenim trajanjem [...] pridobiti preglednico odplačil z opravljenimi plačili in plačili, ki jih mora opraviti; [...]

14. vse stroške za odprtje in vzdrževanje enega ali več računov z namenom vodenja (črpanj in plačilnih transakcij) kredita, razen če je odprtje računa neobvezno [...];

15. obrestno mero v primeru zamude, ki velja ob sklenitvi kreditne pogodbe, ter pravila za njeno prilagoditev in vse stroške, ki nastanejo pri neizpolnitvi pogodbe;

16. opozorilo o posledicah, ki nastopijo za potrošnika v primeru zamude s plačili;

[...]

18. poročta, ki jih mora potrošnik zagotoviti, v kolikor obstajajo;

[...]

Člen 19. (1) Efektivna letna obrestna mera za kredit pomeni tekoče in bodoče skupne stroške kredita za potrošnika (obresti, drugi neposredni ali posredni stroški, provizije, nadomestila [...]), izražena kot letni odstotek odobrenega skupnega zneska kredita.

(2) Efektivno letno obrestno mero se izračuna na podlagi formule v skladu s Prilogo št. 1, pri čemer se upošteva tam navedene splošne določbe in dodatne predpostavke.

(3) Za namen izračuna efektivne letne obrestne mere se ne upoštevajo stroški:

1. ki jih plača potrošnik za neizpolnjevanje svojih obveznosti iz potrošniške kreditne pogodbe;

[...]

3. Stroški vodenja računa v zvezi s potrošniško kreditno pogodbo, [...], drugi stroški v zvezi s plačilnimi transakcijami, če je odprtje računa neobvezno in so stroški računa jasno in ločeno prikazani v kreditni pogodbi ali kateri koli drugi pogodbi, sklenjeni s potrošnikom.

[...]

Člen 21. (1) Vsak pogoj v potrošniški kreditni pogodbi, ki ima namen zaobiti zahteve tega zakona ali to povzroči, je ničen.

[...]

Člen 22. Če niso izpolnjeni pogoji iz [...] člena 11(1), točke od 7 do 12 in 20, ter (2) [...], potrošniška kreditna pogodba ni veljavna.

Člen 23. Če je bila ugotovljena neveljavnost potrošniške kreditne pogodbe, potrošnik vrne le neto znesek kredita in ni dolžan plačati nobenih obresti ali drugih stroškov za kredit.

Člen 24. Za potrošniške kreditne pogodbe veljajo tudi členi od 143 do 148 Zakon za zaščito na potrošitelite (zakon o varstvu potrošnikov).

Člen 33. (1) Pri zamudi potrošnika je posojilodajalec upravičen za obdobje zamude zahtevati obresti le za nepravočasno plačani znesek.

(2) Če pride potrošnik v zamudo z dolgovanimi plačili kredita, nadomestilo zaradi zamude ne sme preseči zakonskih zamudnih obresti.

[...]

odstavek 1. V smislu tega zakona:

„Skupni stroški kredita za potrošnika“ so vsi stroški, vključno z obrestmi, provizijami, davki, nadomestili za kreditnega posrednika in kateri koli stroški, ki so neposredno povezani s potrošniško kreditno pogodbo, ki so dajalcu kredita znani in ki jih mora plačati potrošnik [...].

Zakon za zaščita na konkurenci (zakon o varstvu konkurence)

Člen 15. (1) Prepovedana so vsa [...] usklajena ravnanja dveh ali več podjetij, ki imajo namen preprečiti, omejevati ali izkrivljati konkurenco na upoštevem trgu ali to povzročajo, zlasti:

[...]

5. pogoj, ki je vezan na sklenitev pogodb, da sprejme pogodbeni stranka dodatne obveznosti ali sklene dodatne pogodbe, ki niso niti stvarno niti glede na poslovne običaje povezane s predmetom glavne pogodbe ali njeno izpolnitvijo.

(2) Dogovori in sklepi iz odstavka 1 so nični.

[...]

(5) Obstoj nepoštenih pogojev v pogodbi, ki je sklenjena s potrošnikom, ne privede do ničnosti pogodbe, če bi lahko ostala v veljavi tudi brez teh pogojev.

Člen 16. (1) Prepoved iz člena 15(1) ne velja za dogovore, sklepe in usklajena ravnanja z neznatnim učinkom na konkurenco.

(2) Učinki so neznatni, če skupni delež udeleženih podjetij na trgu blaga ali storitev, ki so predmet dogovora, sklepa ali usklajenega ravnanja, skupaj ne prekorači tega praga:

1. 10 odstotkov upoštevne trga, če si udeležena podjetja konkurirajo;

[...].

Člen 36. [...]

(2) Prepovedano je brezplačno ali navidezno po ceni za drugo blago ali storitev ponujati ali zagotavljati dodatek k prodanemu blagu ali storitev; to ne velja za: reklamna darila nizke vrednosti [...].

[...].

Člen 37a. (1) Vsako dejanje ali opustitev podjetja z močnejšim pogajalskim položajem, ki kot poslovna praksa, ki je v nasprotju z dobro vero, škoduje ali lahko škoduje interesom stranke v šibkejšem pogajalskem položaju, in potrošniku, je prepovedano. Nepoštena so dejanja ali opustitve [...] kot je nalaganje nesorazmerno strogih [...] pogojev [...].

(2) Obstoj močnejšega pogajalskega položaja se presoja ob upoštevanju strukturnih značilnosti upoštevnega trga in specifičnega pravnega razmerja med zadevnimi podjetji ob upoštevanju razsežnosti njihove medsebojne odvisnosti [...].

Kratka predstavitev dejanskega stanja in postopka v glavni stvari

- 1 Dne 9. marca 2016 sta stranki postopka v glavni stvari sklenili potrošniško kreditno pogodbo. Toženi stranki je bil na podlagi te pogodbe odobren znesek v višini 5000 levov (BGN) (okoli 2550 EUR) za trajanje 36 mesecev. Kredit je imel spremenljivo obrestno mero v znesku šestmesečnega EURIBOR in fiksne marže v višini 7,606 odstotka.
- 2 Ob sklenitvi pogodbe je efektivna letna obrestna mera znašala 8,2 odstotka. Kredit bi moral biti vrnjen v 36 mesečnih obrokih po 159,24 leva (BGN) (okoli 82 EUR).
- 3 V točki 8 kreditne pogodbe je določeno, da je pogodbeno določena začetna obrestna mera namenjena promociji in velja, če tožena stranka izpolni pogoje, ki so določeni v Prilogi št. 2 k pogodbi. Ob neizpolnitvi teh pogojev se fiksna marža, ki pomeni kreditno obrestno mero, zviša iz začetnih 7,606 odstotka na 14,356 odstotka (to pomeni za 6,75 odstotka, s čimer bi se efektivna letna obrestna mera na tak način skoraj podvojila).
- 4 Poleg kreditne pogodbe je bila sklenjena tudi pogodba o zastavni pravici na terjatvi iz naslova plač, v kateri je tožena stranka izjavila, da je na podlagi pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas zaposlena pri bolgarskem podjetju.
- 5 V Prilogi št. 2 k pogodbi z dne 1. marca 2016, ki jo je podpisala tudi tožena stranka, so navedene različne vrste ugodnosti za potrošniške kredite.
- 6 V skladu s točko 1.1.1. te priloge veljajo pogoji za uveljavljanje obrestne mere v višini 8,20 odstotka letno, ki je namenjena spodbujanju prodaje pri potrošniški kreditni pogodbi, če [se] kreditojemalec:
 - a) svojo plačo nakaže na račun, ki je odprt pri „Banka DSK“ EAD;
 - b) v korist „Banka DSK“ EAD ustanovi zastavno pravico na svoji terjatvi iz naslova plač;
 - c) v korist banke ustanovi zastavno pravico na vseh terjativah na računih pri „Banka DSK“ EAD;

- d) zahteva izdelavo debetne kartice pri ‚Banka DSK‘ EAD;
 - e) pridruži sistemu spletnega bančništva ‚DSK Direkt‘ pri ‚Banka DSK‘ EAD;
 - f) če sprejme najmanj dve vrsti obvestil v kratkih sporočilih (SMS) in
 - g) mesečno vsaj en račun za komunalne storitve (elektrika, telefon, oskrba z vodo ...) plača negotovinsko z direktno bremenitvijo ‚Banka DSK‘ EAD ali mesečno vplačuje minimalni obrok v višini 10 levov (BGN) v dodatno prostovoljno pokojninsko blagajno ‚DSK Rodina‘.
- 7 Po točki 1.2.1. Priloge št. 2 znaša obrestna mera 8,70 odstotka letno, če kreditojemalec izpolni le pogoje iz zgoraj navedenih točk od (a) do (c). Če ne koristi storitev iz točk od (d) do (g) (‚pomožne storitve‘) v dveh zaporednih mesecih, vendar kreditojemalec izpolni pogoje iz točk od (a) do (c), se v skladu s točko 9.1.2. Priloge št. 2 kreditna obrestna mera od naslednjega mesečnega obroka dalje poviša za 0,5 odstotka in efektivno znaša spet 8,70 odstotka letno.
 - 8 V točki 9.1.1. Priloge št. 2 je določeno, da se, če v dveh zaporednih mesecih plača kreditojemalca ni nakazana na njegov račun pri ‚Banka DSK‘ EAD (to pomeni, da pogoja iz zgoraj navedenih točk (a) in (b) nista izpolnjena), kreditni obrok pa je bil iz računa poravnan, kredit od naslednjega obroka dalje obrestuje z obrestno mero v višini 11,95 odstotka. Pri zamudi pri plačilu dveh ali več obrokov pa ugodnosti glede obrestovanja iz Priloge št. 2 v celoti odpadejo v skladu s točko 9.1.3.
 - 9 V točki 9.1.2 je določeno, da je ob rednemu odplačevanju kredita mogoče ‚ponovno vzpostaviti‘ ugodnosti, če kreditojemalec pogoje za njihovo uveljavljanje spet izpolnjuje, tako, da poda izjavo pri ‚Banka DSK‘ EAD. Ni pa navedeno, ali in pod kakšnimi pogoji je tako ponovna vzpostavitev obvezna.
 - 10 Iz računovodskega izvedenskega mnenja, ki je bilo pridobljeno v postopku, izhaja, da je tožena stranka dne 24. oktobra 2016 prenehala s plačevanjem kreditnih obrokov. Izvedenec je navedel, da je tožeča stranka v tem sporu od tega trenutka dalje nepovrnjen preostanek glavnice do 24. decembra 2016 obrestovala z obrestno mero v višini 14,687 odstotka letno, do 24. junija 2017 v višini 14,682 odstotka letno in do 9. novembra 2017 v višini 14,624 odstotka. Nato pa je kredit predčasno zapadel v plačilo in niso bile obračunane nobene pogodbene obresti. Na podlagi podatkov banke predstavlja odprta kreditna obveznost glavnico v višini 4105,27 leva (BGN); pogodbene obresti v višini 668,93 leva (BGN) in zamudne obresti v višini 84,07 leva (BGN).
 - 11 Splošno znano je, da veliko kreditnih institucij v Bolgariji potrošnikom ponuja nižje obrestne mere, če svojo plačo nakazujejo na račun pri banki, ki daje kredit. Prav tako oglašujejo kredite kot bolj privlačne v primerjavi s tržnimi pogoji, pri katerih ‚nakazilo plače‘ banki, ki daje kredit, ni potrebno. Iz tega je mogoče sklepati, da je na bančnem trgu v Bolgariji zelo razširjena praksa, da se

kreditojemalce zaveže, da prejemajo svojo plačo na bančni račun pri banki, ki daje kredit.

- 12 Tožeča stranka – ‚Banka DSK‘ EAD, je ena največjih kreditnih institucij, ki delujejo na trgu, pri čemer se njen tržni delež, ki po podatkih iz medijev znaša okoli 10 odstotkov, giblje med prvim in drugim mestom. V postopku v glavni stvari sodišče navaja, da ni pridobilo nobenih informacij o tržnem deležu tožeče stranke, saj ni jasno, ali je ta okoliščina za ta spor pomembna.

Kratka predstavitev obrazložitve predloga za sprejetje predhodne odločbe

- 13 Po mnenju predložitvenega sodišča predstavljajo težavo pri uporabi prava v postopku v glavni stvari pogoji iz Priloge št. 2 k potrošniški kreditni pogodbi, ki je predmet spora.

Nepoštenost pogodbenih pogojev

- 14 Predložitveno sodišče se najprej sprašuje, ali so pogoji o obveznem koriščenju pomožnih storitev skladni z zahtevo dobre vere iz člena 3 Direktive 93/13, če upoštevamo, da se s kreditno pogodbo potrošniku nalaga obremenjujoča obveznost, ki dajalcu kredita hkrati omogoča konkurenčno prednost.
- 15 Predložitveno sodišče zlasti potrebuje razlago v členu 3 Direktive 93/13 uporabljenega pojma ‚v škodo potrošnika‘. Po njegovem mnenju je vprašljivo, ali je potrošnikova obveznost, da svojo plačo nakaže na račun pri banki, pri kateri je najel kredit, že sama po sebi v škodo potrošnika ter ali je pogoj koriščenja določenih pomožnih storitev (ki deloma niso brezplačne), z namenom znižanja uporabljene posojilne obrestne mere, vedno ali le v določenih primerih v njegovo škodo.
- 16 Dalje se predložitveno sodišče sprašuje, ali je dolžnost, da se plača nakaže na račun pri banki, po pravu Unije prepovedana. Dolžnik v sporu je državlján tretje države, ki dela za bolgarskega delodajalca, vendar bi lahko spremenil svoje običajno prebivališče. V tej povezavi bi lahko obveznost nakazovanja njegove plače na bolgarski račun pomenila oviro za izvajanje njegove pravice iz člena 15(3) v povezavi s členom 15(1) Listine Evropske unije o temeljnih pravicah, in sicer sprejeti zaposlitev v drugi državi članici Evropske unije. Glede tega je treba po mnenju predložitvenega sodišča upoštevati, da nacionalno pravo določa tudi drugo sredstvo za zavarovanje terjatve banke, in sicer ustanovitev zastavne pravice na plači, kot je to pogodbeno dogovorjeno v postopku v glavni stvari.
- 17 Če je z določbami Direktive 93/13 načeloma dopuščeno, da banka od potrošnika zahteva nakazilo njegove plače na račun pri njej, se postavi naslednje vprašanje, ali je sprejetje take obveznosti glede na zahtevano koriščenje pomožnih storitev nepošteno.

- 18 Predložitveno sodišče potrebuje pojasnila o tem, katera merila naj uporabi pri presoji nepoštenosti pogodbenih pogojev o pomožnih storitvah, da bi lahko odgovorilo na to vprašanje. Navaja, da pravo Unije ne vsebuje nobenih določb, ki bi konkretno prepovedala ali omejila možnost, da prodajalec ali ponudnik potrošnika bremeni z vezano prodajo (Renda, A. [coord.], *Tying and Other Potentially Unfair Commercial Practices in the Retail Financial Service Sector. Final Report. 2009, Centre for European Policy Studies, str. 147 – 149*, je na voljo na [spletnem mestu https://ec.europa.eu/finance/consultations/2010/tying/docs/report_en.pdf](https://ec.europa.eu/finance/consultations/2010/tying/docs/report_en.pdf)). Takšne določbe obstajajo le za posle med podjetji – glej člen 101(1)(e) PDEU.
- 19 Vezana prodaja pa je po bolgarskem pravu, natančneje v skladu s členom 36 Zakon za zaščita na konkurenciata (zakon o varstvu konkurence, v nadaljevanju: ZZK) in na splošno na podlagi člena 29 ZZK prepovedana. Glede na navodila Sodišča Evropske unije, da je treba pri uporabi Direktive 93/13 upoštevati tudi nacionalne določbe o varstvu potrošnikov (točka 37 sodbe v zadevi C-738/19, A, ter tam navedeno sodno prakso) naj Sodišče določi, ali je treba pri presoji nepoštenosti pogoja v pogodbi s potrošnikom upoštevati tudi nacionalne določbe o prepovedi neloyalne konkurence. Predložitveno sodišče meni, da je treba pri presoji nepoštenosti pogoja upoštevati nacionalne konkurenčne standarde.

Razlaga nacionalnega prava v skladu s pravom Unije

- 20 Predložitveno sodišče se dalje sprašuje, kako je treba razlagati nacionalne standarde o prepovedi neloyalne konkurence v povezavi s pravili Direktive 93/13.
- 21 Pravila o prepovedi vezane prodaje po bolgarskem ZZK so splošne narave, vendar, ne določajo nobenih konkretnih pogojev, pod katerimi je mogoče uporabiti tako prepoved. Bolgarski zakonodajalec je prepoved nepoštenega privabljanja strank, vključno s prisiljevanjem k sklenitvi vezane prodaje, uredil v členu 36(1) ZZK. V skladu s členom 29 ZZK je prepovedano tudi privabljanje strank z dejanji, ki so v razmerju do drugih podjetij nepoštena. Te prepovedi imajo v glavnem namen zaščititi druge prodajalce ali ponudnike, ki so neposredni konkurenti v razmerju do prodajalca ali ponudnika, ki ravna v nasprotju s prepovedmi. Ker pa so nepoštenne poslovne prakse prepovedane, pa predložitveno sodišče glede na zgoraj navedeno sodno prakso vendarle meni, da bi moralo tudi to prepoved upoštevati pri presoji nepoštenosti pogodbe, ki je bila sklenjena s potrošnikom.
- 22 Zlasti se predložitveno sodišče glede na široke možnosti razlage člena 29 in člena 36(1) ZZK sprašuje, ali je treba pri uporabi prepovedi neloyalne konkurence po nacionalnem pravu to prepoved razlagati ne le v povezavi s pravili nepoštenosti glede potrošniških pogodb iz Direktive 93/13, temveč tudi v povezavi z zahtevami iz člena 38 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah. Če bi obstajala dolžnost take razlage, bi moralo nacionalno sodišče prepovedi, ki so določene v njegovem

nacionalnem konkurenčnem pravu razlagati tako, da so upoštevani tudi interesi potrošnikov in ne le konkurentov.

- 23 Dalje predložitveno sodišče navaja, da v skladu s točko 26 sodbe v zadevi 14/83, von Colson, dolžnost razlage nacionalnega prava v skladu s pravom Unije obstoji le v zvezi s predpisi, ki jih nacionalno sodišče uporabi neposredno v postopku, in da se ta ne nanaša na predpise, ki obravnavajo drug predmet. V obravnavanem primeru mora predložitveno sodišče presojsati, ali so pogoji v pogodbi, ki je sklenjena s potrošnikom nepošteni na podlagi člena 143 Zakon za zaščita na potrebitelite (zakon o varstvu potrošnikov), ki zahteve iz Direktive 93/13 prenese v nacionalno pravo. Istočasno je treba te zahteve preizkusiti glede na splošne standarde nacionalnega prava, ki niso bili sprejeti neposredno zaradi izvedbe tega pravnega akta Evropske unije, in sicer glede določb o nelojalni konkurenci. Če pa slednje pomenijo merilo za uresničitev varstva potrošnikov, predložitveno sodišče glede načeloma nujnega varstva potrošnikov iz člena [38] Listine Evropske unije o temeljnih pravicah meni, da je treba nacionalne konkurenčne standarde razlagati v povezavi z interesi potrošnikov. Prav tako opozarja, da je namen varstva konkurence ustvarjanje boljših pogojev za končnega potrošnika.

Nepoštene poslovne prakse

- 24 V skladu s sodno prakso Sodišča Evropske unije (točki 43 in 44 sodbe v zadevi C-453/10, Pereničová in Perenič, ter točke od 48 do 50 sodbe v zadevi C-109/17, Bankia) gre pri sprejetju pogodbenega pogoja kot posledice uporabe nepoštene poslovne prakse v smislu Direktive 2005/29 za element, ki ga je treba upoštevati pri presoji nepoštenosti iz člena 4 Direktive 93/13.
- 25 Zato mora predložitveno sodišče preizkusiti, ali pomeni besedilo pogodbenih pogojev sporne kreditne pogodbe zavajajočo poslovno prakso iz člena 7(2) Direktive 2005/29. Zlasti je treba odgovoriti, ali gre vedno za nepošteno poslovno prakso, če je v potrošniški kreditni pogodbi navedena posojilna obrestna mera, ki se jo izračuna po odbitku vseh ugodnosti pri obrestovanju, ki se jih uporabi v primeru koriščenja zahtevanih pomožnih storitev, in načeloma veljavna posojilna obrestna mera brez ugodnosti pri obrestovanju ni navedena in se veljavna obrestna mera natančneje določi šele pozneje v primeru uporabe teh ugodnosti pri obrestovanju. Prav tako je treba razjasniti, ali mora sodišče pri presoji, ali je poslovna praksa nepoštena, upoštevati tudi besedilo pogojev za koriščenje in ukinitvev ugodnosti pri obrestovanju ter možnost, da se potrošnik v tako sestavljenem sistemu pogojev znajde.
- 26 Prav tako je treba na to vprašanje odgovoriti iz vidika, ali je taka navedba obrestne mere dopustna tudi na podlagi določb Direktive 2008/48, zlasti njenega člena 10.
- 27 Dalje se predložitveno sodišče sprašuje, ali naj nacionalno sodišče pri presoji, ali lahko poslovna praksa izkrivlja obnašanje potrošnika pri izbiri trgovca ali ponudnika storitev v smislu člena 5(2)(b) Direktive 2005/29, upošteva tržni delež prodajalca ali ponudnika, ki izvaja tako poslovno prakso. Razlog je v tem, da je

bila v postopku, ki teče, sklenjena potrošniška kreditna pogodba, ki osebo načeloma veže za daljše časovno obdobje in lahko bistveno izkrivlja njeno tržno obnašanje. Kreditojemalec se obrača na (bolj znane) kreditne institucije, ki so bližje njegovemu delovnemu mestu in njegovemu domu. To pomeni, da bi bil bolj izpostavljen ponudbam udeležencev na trgu, ki imajo večji tržni delež. Zato mora predložitveno sodišče ugotoviti, ali naj pri presoji zavajajoče narave poslovne prakse ali poslovne prakse, s katero se izvaja pritisk na potrošnika, upošteva tudi položaj prodajalca ali ponudnika na upoštevnem trgu blaga in storitev.

- 28 Ne nazadnje predložitveno sodišče navaja, da gre v obravnavanem primeru za prakso banke, ki je na trgu zelo razširjena, to pomeni [pravnih] oseb, ki pridobijo denarna sredstva z vložki tretjih oseb. Zato bi lahko večje banke pridobile več kreditnejalcev in jih vezale na manj ugodne pogoje. Postavi se vprašanje, ali bi lahko bil tržni delež pri presoji, ali je poslovna praksa nepoštena, upošteven v primeru neobstoja prevladujočega položaja (kar v zvezi s tožečo stranko v postopku ni bilo niti ugotovljeno niti zatrjevano).

Metoda za izračun efektivne letne obrestne mere in posledice morebitnega nepravilnega izračuna

- 29 V postopku v glavni stvari se postavijo tudi vprašanja, ki so bila predložena v zadevi C-229/20, K, glede načina izračuna in navedbe efektivne letne obrestne mere pri potrošniški kreditni pogodbi, saj je potrošniška kreditna pogodba, v kateri efektivna letna obrestna mera ni navedena, nična na podlagi člena 22 v povezavi s členom 11(1) točka 10 Zakon za potrebitelskia kredit (zakon o potrošniških kreditih) in mora potrošnik vrniti le dejansko prejeti znesek brez obresti in stroškov.
- 30 V tej povezavi je treba razjasniti, ali je nenatančno navedbo višine efektivne letne obrestne mere v potrošniški kreditni pogodbi enačiti z neobstojem navedb teh obresti. Zdi se, da to izhaja iz zahteve, da so pogoji v potrošniških pogodbah jasno zapisani in se mora vsako nenatančnost razlagati v škodo prodajalca ali ponudnika – člen 147 Zakon za zashtita na potrebitelite (zakon o varstvu potrošnikov) v povezavi s členom 24 Zakon za potrebitelskia kredit (zakon o potrošniških kreditih). Z navedenima določbama sta v nacionalno pravo prenesena člen 5 Direktive 93/13 in člen 23 Direktive 2008/48.
- 31 Sodišče Evropske unije je že imelo priložnost, da v svoji sodbi v zadevi C-448/17, EOS KSI Slovensko odloči, da netočno zapisan pogoj o višini efektivne letne obrestne mere ne ustreza zahtevi iz člena 4(2) Direktive 93/13 in je sodišče, ki je začelo postopek, zato upravičeno zavrniti uporabo takih pogojev. V obravnavanem primeru se postavi vprašanje, ali to načelo velja tudi takrat, ko prodajalec ali ponudnik višino efektivne letne obrestne mere nenatančno navede (če gre res za nenatančnost), da bi potrošnike zavedel in izkrivil njihovo svobodo izbire.

- 32 Za odgovor na vprašanje, ali je nenatančno navedbo višine efektivne letne obrestne mere enačiti z manjkajočo navedbo teh obresti, je glede na dejansko stanje zadeve potreben odgovor na nadaljnje vprašanje, in sicer: ali je treba stroške, kot so stroški za paket pomožnih storitev, ki je bil dogovorjen v obravnavanem postopku, upoštevati v formuli za izračun efektivne letne obrestne mere v potrošniški kreditni pogodbi? Določitev efektivne letne obrestne mere je v celoti usklajena s členom 3(g) Direktive 2008/48, zato mora Sodišče razjasniti, ali mora izračun efektivne letne obrestne mere obsežati stroške za pomožne storitve, ki so bile med strankama pogodbeno dogovorjene.
- 33 V tej povezavi je pomembno predvsem vprašanje, ali so navedene pomožne storitve „obvezni pogoj za to, da se kredit sploh odobri“ ali privedejo do tega, da je „odobritev kredita [posledica] koriščenja“ teh pomožnih storitev. Pri odgovoru na to vprašanje bi moralo Sodišče upoštevati, da v obravnavanem postopku sicer ni bil podan ugovor, da naj bi bila tožena stranka v povezavi s pridobitvijo svoje privolitve za opravljanje pomožnih storitev zavedena, da pa je zaradi načina, na katerega so pogoji o ugodnostih pri obrestovanju zapisani, potrebno poznati številne pogoje iz Priloge št. 2 k pogodbi. Dalje je treba upoštevati, da je mogoče skleniti pogodbo brez pomožnih storitev, vendar pod bistveno drugačnimi pogoji obrestovanja, ter da del teh storitev (na primer plačilo računov za komunalne storitve preko aplikacije spletnega bančništva) ni neposredno povezan s predmetom kreditne pogodbe.
- 34 Ta način izračuna obrestne mere vodi do nadaljnjih vprašanj. Najprej je vprašljivo, ali je treba pri določitvi efektivne letne obrestne mere presojati ceno za pomožne storitve, ki niso del kreditne pogodbe. Če to ne bi bilo potrebno, je vprašljivo, ali zvišane obrestne mere, ki bi nastopila v primeru, da ne bi prišlo do koriščenja pomožnih storitev, ne bi bilo treba šteti kot del stroškov kredita (in ustrezno – kot del formule za določitev efektivne letne obrestne mere).
- 35 V povezavi z zgoraj navedenima vprašanjema, in sicer ali je cena pomožnih storitev del formule za izračun efektivne letne obrestne mere po pogodbi in ali je morebiti nenatančen izračun te obrestne mere treba enačiti s popolnim izostankom tega podatka v pogodbi, je dalje treba presojati, ali nacionalno pravo v obravnavanem primeru določa ustrezno sankcijo za napačno navedbo te obrestne mere. V točki [72] sodbe v zadevi C-42/15, Home Credit Slovakia, je Sodišče določilo, da nacionalni predpisi, ki določajo ničnost potrošniške kreditne pogodbe zaradi neznatnih nenatančnosti njene vsebine, lahko pomenijo nesorazmerno sankcijo v smislu [člena 23] Direktive 2008/48/EG. Tukaj je iz vidika predložitvenega sodišča vprašljivo, ali bi morala nenatančna navedba obrestne mere v kreditni pogodbi privedi do tega, da je potrošnik prost plačila svoje pogodbene obveznosti plačila obresti in stroškov.